

19.11.2020

Eduskunnan Sivistysvaliokunnalle
SiV@eduskunta.fi

Asia: HE 218/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta; Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n asiantuntijalausunto

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto koskien mainittua lakiesitystä.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kannattaa kyseessä olevan lakiesityksen määräaikaaisuutta ja esitettyä voimassaolon pituutta sekä täsmennystä siitä, että perusopetuslain 20 a §:n mukainen päätös voitaisiin panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Yleisesti toteamme, että lausuttavana oleva lainsäädäntö ei merkittävästi eroa lakien (521–522/2020) sisällöstä. Kuitenkin toteamme myös, ettei lakiesityksessä ole riittävästi otettu huomioon aiemmin nopealla aikataululla annetuissa laeissa olleita puutteita ja epäselvyyksiä aiheuttavia kohtia. Toivomme sivistysvaliokunnan kiinnittävän niihin huomiota lausunnossaan.

Väliaikaista lainmuutosta on syytä jatkaa kesään 2021 asti

OAJ pitää erittäin tärkeänä, että mahdolliset opetuksen poikkeusjärjestelyt perustuvat lakiin. Siksi kesällä säädetyille määräaikaisille lainmuutoksille on ollut tarve. Tartuntatautilanne on sen kaltainen, että syksyn kaltaiselle varautumiselle on yhtä lailla tarve myös kevään osalta, joten OAJ kannattaa määräaikaisen lainmuutoksen jatkoa kesään 2021 saakka. Kyse on poikkeuksellisista olosuhteista, joten OAJ:n näkemyksen mukaan väliaikainen lainmuutos on oikea ratkaisu.

Koska poikkeusjärjestelyiden ja myös tämän lakiesityksen perusteluiden yhteydessä on käyty myös laajasti keskustelua etäopetuksen mahdollistamisesta perusopetuksessa entistä laajemmin myös normaalioloja koskevalla pysyvällä lainsäädännöllä, haluaa OAJ tässä yhteydessä tuoda esiin näkemyksensä asiasta:

Perusopetuslaki mahdollistaa jo nykyisellään opetustarjonnan monipuolistamisen ja näin opetuksen saavutettavuuden lisäämisen etäyhteyksiä hyödyntäen (mm. valinnaiskielten/aineenopetuksen tarjoaminen pienille kouluille), kuitenkin siten, että oppilaiden koulunkäynti järjestetään lähiopetuksena. Lisäksi etäopetus on mahdollista tarvittaessa erityisin opetusjärjestelyin perusopetuslain 18 §:n nojalla esimerkiksi oppilaan terveydentilan perusteella. Perusopetuksen kokonaisvaltainen oppimiseen, kasvuun ja hyvinvointiin liittyvä tehtävä rakentuu oleellisesti lähiopetuksen varaan, eikä olisi toteutettavissa etäopetuksena. Tämän vuoden aikana läpikäytyt poikkeusolot ovat vain entisestään todistaneet kattavan lähiopetuksen merkitystä lasten oppimiselle, kasvulle ja hyvinvoinnille. Siksi OAJ kannattaa etäyhteyksien hyödyntämistä jatkossa aktiivisesti nykylain mahdollistamalla tavalla, mutta vastustaa

19.11.2020

lähiopetukseen perustuvan perusopetuksen nakertamista pysyvästi perusopetuslaissa. Lakiesityksen perusteluissa tuodaan esille etäopetuksen aiheuttama polarisaatio ja OAJ vaatiikin, että myös sivistysvaliokunta ottaa selkeän kannan jatkossakin lähiopetukseen perustuvan perusopetuksen puolesta.

Opetuksen poikkeusjärjestelyt ovat olleet vaihtelevia ja käsitteistö sekavaa

Poikkeusjärjestelyjä koskevat lainmuutokset säädettiin kesällä ja niiden nojalla on toteutettu opetusta jo useassa kunnassa ja koulussa. Kunnissa ja kouluissa on varauduttu näihin järjestelyihin laatimalla suunnitelmat opetuksen järjestämiseen tällaisessa tilanteessa. Näissä suunnitelmissa on ollut suurta paikallista vaihtelua ja pahimmillaan suunnitellut opetusjärjestelyt johtavat tilanteisiin, joissa opettajat joutuvat kuormittavasti jatkuvasti opettamaan samanaikaisesti lähi- ja etäopetuksen ryhmiä. Siirtymät poikkeusjärjestelyihin, altistumisten kartoittamiset ja opetusjärjestelyt kuormittavat etenkin koulujen rehtoreita.

OAJ on myös tuonut jo lakiesitystä koskevissa kuulemisissa esiin tarpeen tehdä lain perusteluissa selkeyttävää käsitteen määrittelyä etenkin erilaisten poikkeusjärjestelyissä käytettävien opetuksen järjestämistapojen (kuten lähiopetus, etäopetus, etäyhteyksiä hyödyntävä opetus, opetuksen seuraaminen suoratoistona) osalta. Tätä määrittelyä on perusteluissa nyt parannettu ja samoin on selkeästi perusteltu, mihin perusopetuksen lähiopetuksen ensisijaisuus perustuu. Kuitenkin lain perusteluiden valossa etäyhteyksiä hyödyntävä opetus voi sisältää myös oppilaiden itsenäistä opiskelua. OAJ pyytää, että sivistysvaliokunta lausunnossaan vaatii opetuksen järjestämisen tapojen selkeämpää määrittelyä siten, että myös poikkeusjärjestelyissä oppilailla on oltava oikeus opettajan opetukseen ja ohjaukseen.

Vaikutusten arviointi

OAJ pitää hyvänä sitä, että esityksen vaikutusten arvioinnissa on tuotu esille esimiesten, rehtoreiden sekä opettajien työmäärän kasvu, mikä on noussut selvästi esille myös tehdyissä opettaja- ja rehtorikyselyissä. Pidämme vaikutusten arvioinnissa kuitenkin puutteena sitä, että tämän ei todeta aiheuttavan lisäkustannuksia, esimerkiksi apulaisrehtorien palkkaamistarpeesta rehtoreiden työmäärän kasvua helpottamaan tai opettajille aiheutuvan lisätyön korvaamisesta. Nyt lakiesityksellä todetaan voivan olevan vain vähäisiä taloudellisia vaikutuksia, ja poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtymisen kustannusten olevan jopa lähiopetukseen verraten alhaisempia. Korostamme, että poikkeukselliset opetusjärjestelyt tarkoittavat aina lisätyötä rehtoreille ja opettajille, mikä on korvattava.

OAJ vaatii, että sivistysvaliokunta kiinnittää huomiota esityksen puutteellisiin taloudellisiin vaikutusarvioihin siten, että niissä huomioidaan myös poikkeusjärjestelyistä aiheutuvat ylimääräiset henkilöstökulut.

19.11.2020

Muuna kuin lähiopetuksena annettavan opetuksen toimeenpano

Keskeisenä toteutustapana opetuksen poikkeusjärjestelyissä on vuorottelu etäyhteyksiä hyödyntävän ja lähiopetuksen välillä, millä voidaan tarvittaessa vähentää koulussa olevien oppilaiden määrää tartuntariskin laskemiseksi. Esityksessä on tehty tärkeä täsmennys verrattuna aikaisempaan, kun tässä vuorottelussa täsmennetään tarkoitettavan juuri vuorottelua opetusryhmittäin. Näin kunkin ryhmän opettaja voi kerrallaan keskittyä vain joko lähi- tai etäopetukseen. Tämä on parannus vallinneeseen tilanteeseen, koska käytännössä yhtäaikainen etä- ja lähiopetus on opettajia suuresti kuormittavaa, eikä mahdollista tarvittavaa vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. OAJ pyytää, että myös sivistysvaliokunta edellyttää, että periaatteena opetusjärjestelyissä on aina se, ettei opetusta anneta samanaikaisesti ryhmälle etä- ja lähiopetuksena.

Mahdollisimman pieniä muutoksia opetuksen järjestämistä koskeviin suunnitelmiin

Perusteluissa todetaan, ettei poikkeukselliset opetusjärjestelyt lähtökohtaisesti edellytä muutoksia paikalliseen opetussuunnitelmaan. OAJ kiittää tästä linjauksesta. Samoin perusteluissa esitetään, että mahdolliset vuosisuunnitelman tai oppilashuoltosuunnitelman muutokset voitaisiin tehdä erillisellä liitteellä, mikä säästää kentän toimijoita ylimääräiseltä hallintotyöltä. Samoin poikkeusjärjestelyt eivät perusteluiden mukaan edellytä lähtökohtaisesti myöskään oppilaan oppimissuunnitelmien tai HOJKSien päivittämistä. OAJ kiittää näistä muutoksista esityksiin.

Säädettävä päätöksen sisällöstä poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä päätettäessä

OAJ esittää, että oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi siirretään lain perusteluissa kuvatut vaatimukset päätöksen sisällöstä kirjattavaksi itse säännökseen.

Perusopetuslain 18 §:n käytön selkeyttäminen

HE 86/1987 mukaan perusopetuslain 18 § Erityiset opetusjärjestelyt “antaa mahdollisuuden oppilaskohtaisesti poiketa lain ja sen nojalla annettavan asetuksen säännöksistä ja lain nojalla annettavista määräyksistä myös muussa kuin 17 §:ssä säädetyssä erityisopetuksessa.” Nyt käsittelyssä olevan esityksen mukaan “Perusopetuslain 18 § ei anna mahdollisuutta poiketa oppilaan perusopetuslain mukaisista etuuksista, oikeuksista ja palveluista, vaan se mahdollistaa opetuksen järjestämisen osittain toisin.” Lisäksi todetaan, että “Momenttiin esitetään lisättäväksi, että erityisissä opetusjärjestelyissä opetusta voitaisiin järjestää etäyhteyksiä hyödyntäen. Voimassa olevan perusopetuslain 18 §:n sanamuoto ei mahdollista etäyhteyksin järjestettävää opetusta, minkä vuoksi esitetään oikeustilaa selkeyttävää lisäystä.” Toisaalla esityksessä todetaan, että “Perusopetuslain 18 §:n 3 kohdan

19.11.2020

mukaisesti oppilaan opetus voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos se on perusteltua oppilaan omaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Säännöksen mukaisesti vain oppilaan oman terveydentilaan vuoksi opetus voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin. Opetus voidaan tällöin antaa poikkeuksellisesti esimerkiksi etäopetuksena, jolloin oppilas voi turvallisesti opiskella kotoa käsin.”

Lakiesityksessä ja sen perusteluissa on täsmennettävä ja selkeytettävä 18 §:n tulkintaa tältä osin. Vallitseva käytäntö on ollut, että 18 §:n nojalla on ollut mahdollista poiketa kaikista perusopetuslain säännöksistä ja järjestää opetusta myös muuna kuin lähiopetuksena. OAJ vaatii, että sivistysvaliokunta korostaa kannanotossaan sitä, että 18 §:n soveltamista ei ole tarkoitettu muutettavaksi niin, että kaikille terveydellisistä syistä koulusta poissaoleville olisi tarve järjestää siksi ajaksi opetus 18 §:n nojalla. Se tulee olla edelleen tarkoitettu vain poikkeuksellisiin tilanteisiin, joissa terveydentila aiheuttaa pitkäaikaisen poissaolon, ei normaaleihin sairastumisesta aiheutuviin päivästä muutamaan viikkoon kestäviin poissaoloihin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Jaakko Salo
koulutuspolitiikan päällikkö

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan päällikkö